

Het groot koolwitje

Het groot koolwitje was misschien wel de ultieme vlinder van het boerenland. Met zijn voorkeur voor voedselrijke kool was hij ooit de gesel van veel keuterboertjes. Maar tegen de moderne boer kan hij niet op: hij is naar de stad gevluht.

In de 19e eeuw noemde Snellen (1867) het groot koolwitje “een van de gemeenste inlandsche dagvlinders”, waarbij het met “gemeenste” trouwens niet “naarste”, maar “algemeenste” bedoelde. En ongetwijfeld zullen de rupsen van de grote koolwitjes soms een flinke aanslag gepleegd hebben op de boerenkool op het veld van de boeren.

In zijn boek over trekvlinders meldt Lempke (1972) dat het groot koolwitje soms maar heel weinig gezien wordt in het voorjaar, en in ieder geval dan het minst talrijke witje is. Het is een soort die trekgedrag vertoont, maar dit is soms moeilijk vast te stellen, omdat er nu eenmaal overal grote koolwitjes voorkomen. Zo werden er in de (hete en droge) zomer van 2018 in de zomer veel meer grote koolwitjes gezien dan in andere jaren (figuur 1). Maar lag dat nu aan het mooie weer, of waren het migranten?

Kijken we naar de ontwikkeling van de eerste generatie grote koolwitjes op de routes, dan zien we een matige achteruitgang in het agrarisch gebied (figuur 2). Ondanks dat er nog steeds volop kolen als boerenkool en rode kool geteeld wordt, heeft het groot koolwitje daar steeds minder te zoeken. De opbrengst op jaarbasis aan kolen in Nederland schommelt sinds 1990 tot heden tussen de 300 en 350 miljoen kilo, waarbij het areaal akkerland waarop kolen worden geteeld min of meer stabiel is (bron: CBS StatLine). En omdat veel boeren gewasbeschermingsmiddelen gebruiken (die, als ze doen waarvoor ze gemaakt zijn, rupsen en andere insecten doden), is het niet onwaarschijnlijk dat het grootste deel van de eitjes die worden afgezet of agrarische kolen nooit het volwassen stadium bereiken. De intensivering van het gebruik van insecten-

en mijtenbestrijdingsmiddelen in de kolenteelt gaat verder met een verdrievoudiging in spuitkolen en een verviervoudiging in de overige koolsoorten in het aantal gebruikte kilogrammen per hectare tussen 2012 en 2016. Deze stevige toename geldt bijvoorbeeld ook voor specifieke middelen tegen rupsen zoals spinosad en indoxacarb, met maximaal een verdubbeling in gebruik in die periode (bron: CBS StatLine).

Nu is er nóg een plek waar kolen worden geteeld en dat is in stad en dorp. Dat gaat natuurlijk op veel kleinere schaal, in moestuintjes en volkstuintjes. En hoewel ook daar sommige tuineigenaren chemische middelen gebruiken, zijn er veel meer kolen waar de rupsen wel groot kunnen worden. We zien dan ook in het stedelijk gebied een stabiele trend sinds 1992 (en zelfs een matige stijging in de laatste tien jaar). Het groot koolwitje vlucht van het platteland naar stad en dorp. Maar omdat er in Nederland nog steeds heel veel meer agrarisch gebied is (ruwweg twee derde van Nederland) dan stedelijk, gaat de landelijke trend van het groot koolwitje achteruit.

Tekst:
Chris van Swaay
De Vlinderstichting
& Martin Poot
CBS

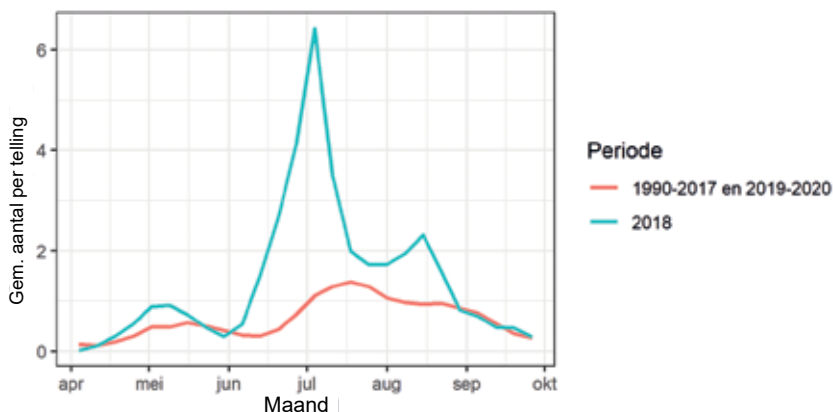
Literatuur

CBS StatLine. Gebruik gewasbeschermingsmiddelen in de landbouw; werkzame stof, toepassing, <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/84010NED>

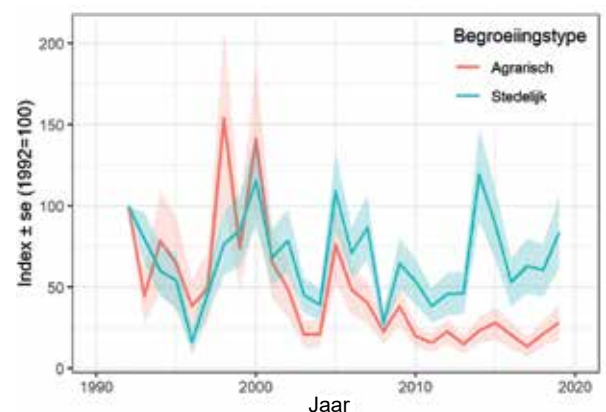
CBS StatLine. Groenteteelt; oogst en teeltoppervlakte per groentesoort, <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/37738>

Lempke, B.J. (1972): De Nederlandse trekvlinders. Thieme & Cie, Zutphen

Snellen, P.C.T. (1867): De Vlinders van Nederland: Macrolepidoptera, systematisch beschreven. Nijhoff, 's-Gravenhage

Figuur 1. In de (hete en droge) zomer van 2018 werden veel meer grote koolwitjes gezien dan in andere jaren.

Figuur 2. De ontwikkeling van de eerste generatie grote koolwitjes op de routes.